

מסורת הש"ס

(א) [מגניה טו. ז"ק דף פב:]; **(ב)** יומא כא., **(ג)** [לעיל טז:]; **(ד)** סנהדרין כגו.; **(ה)** ספחים דף עה:

ליקוטים

נהדרינו לכבשונות. ולא חישינן משום דפקען היינו משום דכבשונות לא פקעי. והבא [בבא] דאמר רב קדירות בפסא [ישברו] לא אמרינן ונהדרינו לכבשונות, שנח לו לאדם שיקח קדרה חרשה ולא שתחיר קדרתו לכבשונות, שאין בין זה לזה הנאה של כלום, אבל גבי קדישים שיש להם כלים הורבה בעורה [אם] אפשר להכשירן בכבשונות לא היו שוברין אותן. איך נמי איכא למימר דכבשונות נמי איכא למיזש דלמא פקען אלא שהכנהים לא חששו בכך, שאין חסין כל כך על שברין כלי חרס, וראם תאמר אי"כ כשאמר לפי שאין עושין כבשונות בירושלים

למה לא אמרו ולימלינוה גומרי, איכא למימר אין ההנהים מותרין כל כך למלאת כל קדרה וקדרה גהלים, שאין עניות במקום עשירות. (מי רביט דוד פסחים ג:)
נהדרינו לכבשונות בירושלים לא חששו בכלי חרס, אינו יוצא מידי דפני אין להם הכשר שהיה השכון בליבון וטעונות היסק מבפנים או היסק מרובה כל כך במחוץ עד שיתלבנו מבפנים וסיר קליפתיו כפניו שאף לו דלית רוב המפרשים היסק מבפנים הוא וזכמים לא רצו לסמוך להחירו בהכשר זה שמה בחינה, ולמה הווא שאמר חיים עליהו דילמא פקען אלא כדבעיבד מיהא יראה שהוכשרו, ולדעתו הורה

כבשון מיהא הותרה בה שאין בהו שום חשש בקיעה, ולא מפרשים שאף חורה בבשול אל הותרה ומקושט שאני שאין שם חשש חיים לעליהו דילמא פקען שהכנהים זורזים הם או שהן של צבור ואין חסות לצבור ואין נראה כן שאם כן היה להם להניחם בתנורים או להסיקם מבפנים, אלא שכלל מקום חוששין למסיק שיחוס עליהן, ולא שאל בה אלא על חזרת כבשן מצא שיש חשש בקיעה מכאן ומהנה שחיר

במלאין אותו קדרתו וסובבין כי התנור וטחין אותו ודאי אינו מוציאן עד שישתרו שיעור הראוי ובפסח מיהא חזרת בבשן הותרה אלא שהוא טורח גדול ונחל לא לקחת עמוהו ויהי לי בור דרך אחת לומר שחכל בדיון חסות לכל יחיד ויחיד אפילו בכשונות, ולמה חזרת הותרה בבשן אחד הוא והוא הדין להתנה בתנור אלא שבמקרה אין טעם חסות. וזה ששאל בה על חזרת כבשונות ולא על חסן מבפנים והתנה בתנור מפני שהיסק מבפנים טורח יתר ובהנחה בתנור מפני שאין דרך להחם תנור שלא לצורך וכשהוסק תנורו של כל אחד ואחד ממלאו מן הצורך לו ואינו מבפנים שאדם אדם רגיל לטרוח כל כך בשביל קדרה וכן הנהח בתנור אין אדם מסיק תנורו להכשר קדרה ושאל בה לחזרת כבשונות שהוא בא לפי חומי שהקדר הסיק כבשונו לצורך קדרות וזה יכול להכילה עצמה ויתירן בה שאין עושין כבשונות

בירושלים ותנור וחיסק אין דרך בכך כמו שכתבנו הא אילו היו שם כבשונות או אם מ"מ הסיק להכשרם תנור או היסק מבפנים הוכשרו ואין טעם חסות מעכבם במקרה או שמא אין כל יחיד ויחיד בכל כיצא באלו ר"ל בקדרת איסור אין בו טעם חסות הואיל וקודם הכשר לא היו ראויות לו כלל להשתמש בהן שאינם חשובות בעיניו לכולם אבל בפסח מכיון שראויות לו לאחר הפסח או אף בפסח בצותן חיים עלייהו מפני שחשובות הן בעיניו אחר שראויות לו בלא הכשר זה ומתוך כך יראה שקררה של איסור היה בהיסק מבפנים ואין לחוש לחיים עלייהו דילמא פקען וכל שכן בזמנים הללו שהן מצויות ביותר ובדבר מונע שאין בהן חשש חסות (ומאלי פסקים ז ע"ג):
לפי שאין עושין כבשונות בירושלים, וא"ת למה טענינו הכתוב שמוש דאין עושין כבשונות בעורה. למלאה דבהכי ליכא קוטרא. וי"ל אם היה מצריך הכתוב לשרוף בליעת האיסור ע"י כבשונות או ע"י גומרי הייתי אומר דלא מני בשבירה משום שלא יהו אשפות בעורה אם יחדל הגס שלא יכלנו במקומן, או משום שעדיין בליעת האיסור בחרטים. וכי פרץ בובאים נהדרי' לכבשונות לא אקרא פריך אלא אמתניין דהתם (מוס' גביא' פסקים ז ע"ג);
שכרי כלי חרס נבלעין במקומן. בס' דף חסאת מוכח ששיבירין במקום קדוש, אבל הא לא ידעינן מקרא מנלן שאחר שביורין אינו יכול להוציאן משם (מוס' יומא כ"א ע"א);

דם חטאת פרק אחד עשר ובהים

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו. הואיל וא"ת והו' תקנתא בליבון הא אוקימנא דטעמא משום בלוע הוא ולא אצטול קפיד קרא דנימא גזירת הכתוב היא וגהי דבמשכן כתיב ישבר לפי שלא היו (לו) קצועין להיות להם כבשונות לנרף כלי חרס אבל במקדש נהדרינהו לכבשונות שהיוצר לורפן בהם ויתלבנו:
אין עושים כבשונות בירושלים. משום קוטרא כדאמרינן בבבא קמא (דף פב:): **אשפות. משברי כלי חרס: קלנגו. שם מקום י' שנקרא על שם עבודת כוכבים דכתיב (ישעיה מו) קרם נבו: וקדושאן צתור**. שאין נעשין ככלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמרינן בפרק שמי הלחם (מנחות טז:) **לישתן ועריכתן צמוך ואפייתן צפנים דמנור מקדש לכו: ואפי'**

וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת יוכלי שרת דחרס לא עבדינן

צו.

רומחין דעירוי ככלי ראשון וקשה לרבינו שמואל נהי דמהני עירוי רומחין מכלי ראשון לתוך קערות ושאר כלים שדרך לערות בהן היאך יועיל לאותן קערות וכלים שהוכנסו כולן לתוך כלי ראשון ומלאוהו א' איסורין מכל דב כל עובי הכלי לענין שיוכל לחזור ולהכניסן צמוך אילפס וקדיה מרותחין של היתר כיון דקיימנא לן כשמואל דלמרא תמאה גבר ואינו מנצל אלא כדי קליפה ואם היינו מפרשים דעירוי ככלי ראשון לגמרי ומנצל יותר מדאי קליפה ומאלי דלמרא שמואל דלמרי מנצל אלא ככדי קליפה זה דוקא צמי דברים יצאים שנוגעין זה בזה ואפילו דבדכ לח כגון א' נטף מרוטבו על הסולת שאותו רוטב אינו כמו עירוי שהרי נפסקה אבל עירוי שאין כח הכלי ראשון נפסק מנצל לגמרי לפי זה יתייבש מה שאומר ר"ת דשופרין רומחין עליהן הוא הכשר גמור אפילו לקערות שנותנן צמוך

הסיר והאילפס ולא תקשי נמי מה שפירשתי א' לעיל דמוגלשין על גבי קמח היכי פטור מחלה והלא אינו מנצל אלא כדי קליפה דאיכא למימר דמנצל לגמרי כדפירשמי מיהו ר"ת לא היה סובר כן מדאינטריך ליה למימר דעירוי אינו מנצל אלא כדי קליפה משום קושיא דתמאה גבר וא"ת הא דתנן צפ' צניות (שבת דף קמה:): כל שצב צחמין מפלגי השבת שורין אותו צחמין בשבת וכל שלא צב צחמין מפלגי השבת מדיחין אותו צחמין [בשבת] חוץ מממליה הישן וקוללים האיסיפנין ואי עירוי ככלי ראשון אמאי מדיחין וי"ל התם ככלי שני מיירי ואפי' הכי מדיחין אין שורין לא משום דמיחוי כמנצל ולא דמי לתבלין דשרי בפרק כירה (שם מצנ:):
לימן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דעשוין למתק את הקדיה ולא מיחוי כמנצל אי נמי לרבותא נקט מדיחין דאפי' הדחה אסור במליח יסן וקוללים האיסיפנין: ואם מש בזה הפת בוראח אסורה. וא"ת מאי שני מהא דלאמרינן צפ' כל הבשר (חולין ק"א): דגים שעלו בקערה מותר לאוכלם כבותא דנותן טעם דר נותן טעם מותר ובצם רש"י פירש ה"ר יהודה חתנו דדוקא עליו שרו הא נמנצלו אסור א' ובא מעשה לפניו צביצים שנמצשלו בקדיה שצשלו בה חלב ואסר לעשות א' מולייתא על גבי צמר ואין להציא ראייה לדבריו מקדירה שצישל בה צמר לא יצשל בה חלב ואם יצשל צנותן טעם (לקמן ע"ג) דהתם לאו נותן טעם דר נותן טעם הוא שהטעם שני באיסור אבל כאן הטעם שני צהיתר וקודם שיצא לידי איסור נמצטל הטעם דגדים לפי שהוא שני אבל יש לדקדק מנזון שחתכו בסכין של צמר דאסור לאוכלו כבותא (חולין דף ק"א):
לאבצ חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ולא גרע נמצשל מנזון מיהו לפי לשון אחר שפירש שם בןקנטרס היינו א' טעמא שיש חילוק בין קערה לסכין דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל סכין א' טעמא שהשומן קרוש עליו ואינו ניכר כשחותך א' הוא כלוגן טעם הבא מן הממש ולפי זה אין ראייה מנזון שחתכו בסכין והך דתנור שטפו כצליה נמי מפרש ר"ת לא אפשר לו לומר להתקנת יפה ונדבק בן השמנוניות והוי צנין עד שיוסק ומיהו יש לדקדק דאפי' נמצשלו שרי מהא דלמרא לקמן (דף טז.) דכל יום יום נעשה גיעול לחציור ומותר לבש' דהאינדה שלמים בקדירה שצישל בה שלמים אחרמין דקממעט באצילת שלמים דהאינדה דטעם שני הוא ומנצטל קודם שיצוא לידי איסור ואפי' יג' למ"ד דשאני התם שהוא טעם שלישי שיש מים בקדירה שמצשלים בה שלמים א' מטעם זה נמי יהו מותרין הצביים שנמצשלו בקדירה החולצת לעשות מהם מולייתא בצמר שצמוך המים נמצשלו ועוד דגבי שפוד ואסכלא מיימי צסוף ע"ז (דף עו.) ההיא דכל יום יום נעשה גיעול לחציור ומיהו על כרחין אין זו ראייה דלענין חטאת אין שייך לומר כן בדסוף ע"ז (שם) קשרי לבשל חטאת והדר שלמים והרי ממנעט באצילתן דמיתקרי לזרים לגשים ולעבדים ואין נאכלין אלא א' ליום ולילה וגם מיפסלי ציואכ כחטאת ואין שייך כאן להמיר מכה נותן טעם דר נותן טעם כי אם היכא שיש שני נותני טעם של היתר אבל האחד של איסור לא דהוי כמו קדירה שצישל בה צמר לא יצשל בה חלב כרומאה לא יצשל בה חולין ועל כרחין א' יש לומר שם משום דמין צמיוו דאורייתא כרובא בטל ובכלי המקדש כרגל א' אוקמינהו א' דלאורייתא ואע"ג דאסרי לקמן (דף טז.) רקק שנגע בקריק וחמירה צמיה גבי כלים אקילו רבנן טפי ומיהא אי נמצשלו נמי מותר אמאי איתר רבנן מוזמן אכילה של ראשון טעון מריקה ושטיפה לגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאינדה דשניהם היתר דאין סברא לומר גזירת הכתוב היא דבצר שמותר גמור צחולין אפי' מדרבנן. דרר"ך:

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו. תימה מאי קשיא ליה הא טעמא דשצירה לאו משום בליעה הוא אלא גזירת הכתוב אי סבירא ליה דלנלו באייר תנור טעון שצירה אע"ג דליכא אלא ביטול בלא בלוע ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים מדע דלאמרינן בכולה הש"ס (פסחים ז: ע"ז לה.) **המורה העידה על כלי חרס שאינו יואל מידי דופיו לעולם ואמאי הרי יואל מידי דופיו ע"י החזרת כבשן אלא ודאי כשהוסקו נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים אחרים דפנים חדשות באו לכאן ואע"ג א' [לדגנין] טומאה כלי חרס טעון שצירה ואמרינן (כלים פ"ה מ"ו) מנור חולקין לשלשה דככתיב מנור וכירים יותן ולא אמרינן אמאי יותן והלא כשמסיקין לאפות זו זו היא טהרתו דחשיב ככלי אחר וכן תנור שהסיקו בקליפי ערלה דלאמרינן (פסחים דף כו:): **חדש יותן אמאי לא דמי כלי חרס לתנור דכיון דתנור ששמישו ע"י היסק לא חשיב פנים חדשות ושמא אף בתנור אם היה מסיקו צפנים ובחוץ כעין צחמילת עשייתו כשהיוצר עושהו נותמו כבבשן אפשר שזה היה מועיל מיהו קשה מהא דאמר' צסוטה פרק היה מציא (דף טו:): גבי פיילי של חרס חדשה (וגבי כלי חרס של מאורע) אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו אבל נתאכמו פסולין מ"ט דומיא דמים מה מים שלא נשתמו אף כלי שלא נשתמו צעי רבא נתאכמו והאיחורין לכבשן ומתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאיחדו איחדו או דלמא כיון דהדור הדור ולא פשיט מינה מידי ומאי מיצעי ליה הא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וככלי א' חרס [חדש] דמי ושפיר הוי האי כלי דומיא דמים שלא נשתמו ועוד קשה הא אפי' צחולין קי"ל (פסחים דף ז:): **המורה העידה על כלי חרס שאינו יואל מידי דופיו לעולם מנא לן דמחטאת ליכא למילף דהתם גזירת הכתוב כדפירש' אם תמנא לומר דביטול בלא בלוע טעון שצירה ונראה לפרש דמאחר שהסיר הכתוב כלי נחשת במריקה ושטיפה ובכלי חרס לא היתר ש"מ דטעם משום בליעה הוא דזה יואל מידי דופיו וזה אינו יואל מידי דופיו וביטול בלא בלוע טעון שצירה זה א' שצירה זה סברא לומר לפי שהחמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע ודוקא דהגעלה היינו יואל מידי דופיו אבל בהחזרת כבשונות יואל וא"ת למה הנריך הכתוב שצירה דלא שייך למימר על הכתוב דלמא חיים ולא שאין עושין כבשונות בירושלים ויש לומר חידוש הוא שהתירו הכתוב שצצירה דהוא אמינא דלא מהניא שצירה כיון דעדיין טעם חטאת צחרס דלריך שיהא הטעם בטל מן העולם כמו בכלי נחשת שעשו בו מריקה ושטיפה אבל הא פשיטא דכ"ש החזרת כבשונות דמהניא טפי ולא א' כספרים דגרסי הכא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו ליהדרו לכבשונות דמשמע דפריך אקרא מדקאמר אמאי אמר רחמנא:******

הבי גרסינן כיון דאיכא שמי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושאן בתנור. תימה דשבץ מנחת מאפה דכתיב בה תנור צהדיא (ויקרא ג) וכי תימא משום דר"ש לא צעי הקדש בתנור כדדריש צסוף כל המנחות באות מנא (מנחות סג.) מדכתיב תנור תנור צ' פעמים אלא שיהא הקדישן לשם תנור א"כ שמי הלחם ולחם הפנים נמי ר"ש לא מפלגי כדמוכח התם ודיק לה מדתנן בפרק שמי הלחם (שם טז:) ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שמי הלחם ולחם הפנים כשרות בעורה וכשרות אצי פאגי ויש לומר דלא נקט מנחת מאפה משום שלא היה אשפות בעורה דעינין לרבנן דר"ש אלא משמי הלחם ולחם הפנימית א' שהן גמרא כדאמר צריש שמי הלחם (שם טז.) דרבי יהודה ור"ש בגמרא פליגי:

אין כבך כמו שכתבנו הא אילו היו שם כבשונות או אם מ"מ הסיק להכשרם תנור או היסק מבפנים הוכשרו ואין טעם חסות מעכבם במקרה או שמא אין כל יחיד ויחיד בכל כיצא באלו ר"ל בקדרת איסור אין בו טעם חסות הואיל וקודם הכשר לא היו ראויות לו כלל להשתמש בהן שאינם חשובות בעיניו לכולם אבל בפסח מכיון שראויות לו לאחר הפסח או אף בפסח בצותן חיים עלייהו מפני שחשובות הן בעיניו אחר שראויות לו בלא הכשר זה ומתוך כך יראה שקררה של איסור היה בהיסק מבפנים ואין לחוש לחיים עלייהו דילמא פקען וכל שכן בזמנים הללו שהן מצויות ביותר ובדבר מונע שאין בהן חשש חסות (ומאלי פסקים ז ע"ג):
לפי שאין עושין כבשונות בירושלים, וא"ת למה טענינו הכתוב שמוש דאין עושין כבשונות בעורה. למלאה דבהכי ליכא קוטרא. וי"ל אם היה מצריך הכתוב לשרוף בליעת האיסור ע"י כבשונות או ע"י גומרי הייתי אומר דלא מני בשבירה משום שלא יהו אשפות בעורה אם יחדל הגס שלא יכלנו במקומן, או משום שעדיין בליעת האיסור בחרטים. וכי פרץ בובאים נהדרי' לכבשונות לא אקרא פריך אלא אמתניין דהתם (מוס' גביא' פסקים ז ע"ג);
שכרי כלי חרס נבלעין במקומן. בס' דף חסאת מוכח ששיבירין במקום קדוש, אבל הא לא ידעינן מקרא מנלן שאחר שביורין אינו יכול להוציאן משם (מוס' יומא כ"א ע"א);

עין משפט ונר מצוה

נא א מ"י פ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ד':
נב ב מ"י פ"א שם הלכה יח:

מוסף רש"י

שאין עושין כבשונות.
 משרפות סוד לקדירות (ב"ק פב):
 שברי כלי חרס. שמנצלים סבן
 קדשי קדשים ונלעימן נאשרת
 משום טמר וטענין שצירה דכתיב
 (ויקרא ו) וכלי חרס אשר מנצטל
 כלי ציבר, וצבירמו במקום קדוש
 כדאמרינן התם בס' דם חטאת
 [לעיל זג:] ואם אין נבלעין נמאלא
 אשפותא של צצרים בעורה (ירומא
 כא:).

שינויי נוסחאות

א [לפרש"י ומוס'] לימא להך שמי מבינת ועי' אשלותם פ' טמות ס' קל"ז (הגר"י.). ועי' בטעמין ונלעימן נאשרת הירוקא, וצט"ק: [ב] אמר ליה אביי (שם:) [ג] י"ל רב שמעיה (שם וצ"ו): [ד] ואלא (כ"ג:): [ה] י"ל כיון (ב"ש ובה' צ"ח:): [ו] י"ל ורמלאין (שם:) [ז] י"ל שהקשיבו בשמי (שם:) [ח] אסור דבחד טעמא חשיב. (חמי' חולין שם:) [ט] לעשות מזה מולייתא של בשר (ש"מ, חמי' שם:) [י] י"ל היינו (שם:) [יא] סכין פעמים שהושמן (שם:) [יב] ובשחותך הוי בבונן טעם (ש"מ וצ"ק): [יג] ואין לומר דשאני כרי (ש"מ:) [יד] ד"א"כ מטעם זה כרי (חמי' ראש"ש:) [טו] אלא לומר בהנה כל' ומיות לזרם וליה נמקא (צ"ק.). ועי' ח"ד: [טז] ברחין צצריבן אנו לומר (חמי' ראש"ש שם:) [יז] מצביהים משמע דדוקא כרגל המיור. ובתוס' הלח"ש שם לימא מינת ברגל. ועי' נלקוטין ע"ג מהראב"ד אמתניין (יח) אוקומה (שם:) [יט] גרסת ש"מ דלענין טומאה כלי: [כ] ובכלי אחר דמי כל' (ש"מ:) [כא] י"ל דטעון (שםכ"ו:): [כב] וי גי כ"ז. וצ"ק גריס ויש ספרים (צ"ק.) ואפשר עוד דיש כאן חסרון מיות צמוס' וכל' ופי פריך נהדרינו לכבשונות לאו אקרא פריך אלא אמתניין ולא כספרים וכי' (שפי' חמי' השו"ב א' שוואב בליקושים:) [כג] כל הפנים (ש"מ ומוגרי"ב):

שיטה מקובצת

תוד"ח אלא וכו' ושמא אי' בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחין בו. י"ט עוד מוסוף שמ"ח דלפניו המיור לבשן והסיקו מבפנים ומתחין לא מהי ביה, שאין המורה מועלת אלא לשווייה מחלת עשייתה, והואלה וההסק שפטים כלי מחלה לא הניחא בלי לשווייה פטים חדשות מפני שדרך משמשו כבך, המורה לכבשות נמי לא מטיי ביה, ועוד דיותן מנן. שלא כדברי המוקפתים שפירשו שם הסק מבפנים ומתחין טיור. וא"ת אי"כ מאי פריך בשמן למה לן של מתכת והלא אסור משום כבול בלא בלוע ופטים חדשות אין בו, וי"ל דכבול גופא פריך מפיטוט מהבא דכבול בלא בלוע אסור שאליכ לעיבוד של הסם ויוסקין, וקשיא למאן דחיי לעיל דלעולם צניין בלוע ומשום שרי מנחתו. אי"כ דכבול בלא בלוע לא עדיף טפי מבלעו ומתקן שם מתקן לבלעו לא תימכר משום כבול הדע שהרי כלי מתכות דיים בתקיה וטפייה וכו' אין נאשרת מפני הכבול, ומשום הכי ניחא דפריך לעיל קדירות אמאי ישברו וכן ככלן גבי מנר דהואיל וההסק מוילאתן מידי בליעה שוב אין לאשרם מפני כבול (הר"פ ויל' בשו"י: בא"ד (בסופו) ולפירם דגרסי הכא כי, צ"ו והר"פ וי"ל מנח, ה"י אלא קדרות שמתקשם אמאי ישברו, וי"ג אמאי אמר רחמנא, דשמא לא דבר הכתוב אלא נמקטן שמה מוטעל ולא היה מקום לכבשונות (ב"ש):